

УКРАЇНА НАД ПРІРВОЮ

МИКОЛА БІЛОПОЛЬСЬКИЙ,

*доктор економічних наук, професор, віце-президент
Академії економічних наук України*

В'ЯЧЕСЛАВ ВОЛОШИН,

*доктор технічних наук, професор, академік Академії економічних наук України,
ректор Приазовського державного технічного університету*

Автори піднімають гострі питання демографії України, кадрів, ситуації в політиці та ідеології, науці, виробництві, сільському господарстві, ЖКГ. Загострюється увага на таких хворобах суспільства, як бідність, безробіття, бюрократизм, соціальна несправедливість. Показана деструктивна дія на державу олігархічно-кланової системи.

Фінансово-економічна криза, що прокотилася світом, створила серйозні проблеми для перспективного розвитку людства. Кожна держава намагається швидше перебороти кризу з мінімальними втратами. А Україну, окрім кризи економіки, накрила криза демографічна - за 18 років чисельність населення скоротилася на 12 млн, із них 6 млн померли, а 6 млн виїхали за кордон. Щоб подолати економічну кризу, потрібно від 2 до 10 років, можливо дещо більше. Але якщо тенденція скорочення населення у нашій країні й надалі буде стабільно негативною, то подолати економічну чи фінансову кризу буде просто нікому.

Надія, що у зв'язку із світовою кризою наші "заробітчани" почнуть повертатися до рідних домівок, від початку примарна. Бо ні держава, ні бізнес, ні регіони не створюють умов для такого повернення, отже, потік еміграції посилюватиметься й надалі. Інститут демографії й соціальних досліджень НАН України, проаналізувавши динаміку природного і механічного скорочення населення країни, спрогнозував, що до 2050 року, тобто вже через 40 років, нас буде менше майже на 20 млн, тобто близько 21 мільйона осіб. Західні фахівці дають ще більш песимістичний прогноз, називаючи цифру від 19 до 13 мільйонів.

Отже, у нашій країні немає воєн та епідемій, але населення скорочується катастрофічно швидкими темпами - до 250-300 тисяч людей на рік. За даними вже згаданого Інституту демографії й соціальних досліджень НАН України, сумарний показник народжуваності, як і раніше, дуже низький і не дозволяє хоча б призупинити негативну тенденцію природного зменшення населення. Для цього сьогодні потрібен коефіцієнт 2,4, а в нас - 1,3. Але й він незабаром зменшиться: зараз народжують покоління 1970-1980-х, а серед покоління 1990-х народжувати буде просто нікому, тому що їх самих надто мало.

За даними Держкомстату України, більше половини українських родин не мають дітей. Якщо в 1999 році бездітними було 55,8 % родин, то в 2007 році їх стало 62,9 %, а в 2008 році ситуація майже не змінилася - 62,2 %.

Географічна карта країни за роки незалежності втратила десятки тисяч сіл, малих і середніх міст, а

ще в багатьох селах мешкає всього по кілька родин, в основному похилого віку.

Занепадає соціальна інфраструктура країни. У багатьох населених пунктах закриваються лікарні та школи. Через 5-10 років кількість безробітних учителів і викладачів ВНЗ суттєво збільшиться, тому що і школи, і вищі навчальні заклади закриватимуться надалі.

За рівнем захворюваності на туберкульоз, гепатит, онкологічні, серцево-судинні захворювання та хвороби органів дихання, кістково-м'язового апарату, венеричні та цілий ряд інших Україна також веде перед. Причому кількісні показники захворюваності населення збільшуються в міру того, як знижуються його доходи. Середній рівень життя в нас найнижчий серед європейських країн, 80 % дітей народжується з патологічними відхиленнями. Профілактичної медицини немає, а недофінансування медичних програм, брак коштів на модернізацію інфраструктури, матеріально-технічної бази лікувальних установ досягли критичного рівня. Керівники й фахівці управління охорони здоров'я в регіонах констатують погіршення стану здоров'я людей та одночасне поширення серед них соціопатичних захоплень, зокрема наркоманії та алкоголізму.

Екологічна безпека країни також знаходиться під загрозою. Більшість регіонів, як визнають екологи, мають критичний рівень забруднення повітря, води, землі, особливо в Донбасі. Під впливом такого забруднення в організмі людей відбуваються генетичні зміни, і якщо вони досягають 30 %, починається масове вимирання населення. У Донбасі цей показник сьогодні досяг 24 %.

Отже, при таких темпах скорочення населення через 100 років українська нація припинить існування взагалі. Інший народ, що буде проживати на цій території, вивчаючи історію розвитку свого краю, констатуватиме, що тут зароджувалася трипільська культура, кочували скіфи, було створено потужну державу Київська Русь, нетривалий час (близько 500 років) існувала сучасна українська нація, що самознищилася в результаті нерозумного управління країною.

У тому, що замість українців, на цій території меш-

№ 2 (102) березень-квітень 2010 р.

катимуть інші нації, можна не сумніватися. Вони вже почали освоювати нашу країну. Незаконні емігранти, які затримуються органами української прикордонної служби, - це громадяни Афганістану, Індії, В'єтнаму, Іраку, Бангладеш, Китаю, Пакистану, Шрі-Ланки. На XXXIX сесії Комісії ООН (3 квітня 2006 р.) з народонаселення й міграції Генеральний секретар ООН Кофі Аннан подав на розгляд звіт про міграції у світі, у якому вказується, що Україна входить у п'ятірку країн, де проживає найбільша кількість міжнародних мігрантів (6,8 млн осіб). Озвучена цифра вражає, у це навіть важко повірити. А якщо врахувати, що іноземні держави зацікавлені в освоєнні багатой і родючої української території, то це тільки перші кроки з формування численної когорти іноземців в Україні. Окремі західні фахівці, доводячи, що точка незворотності на шляху вимирання української нації вже пройдена, обґрунтовують необхідність асиміляції українців з афроазійськими народами, а отже, пропонують долати демографічну кризу в Україні за рахунок приїжджих емігрантів.

Спробуємо проаналізувати сьогоднішню ситуацію в Україні і знайти варіанти, як призупинити низхідний розвиток нашої країни і нації.

Напрямок аналізу всім відомі - це політичний, соціально-економічний і виробничо-господарський розвиток України.

Політика. У зовнішній політиці ми до сьогодні не маємо чіткого вектора: кидаємося зі Сходу на Захід і навпаки. Через корупцію, бюрократизм і загрозливу криміногенну ситуацію нас вважають країною з непривабливим інвестиційним кліматом і нестабільними умовами для встановлення ділових та інших стосунків. Зрозуміло, що такий імідж заважає Україні вступати в солідні міжнародні союзи. Внутрішню політику "творять" у країні біля сотні партій.

Ідеологія. В Україні - багатонаціональній, багатоконфесійній, соціально різноманітній країні - немає єдиної ідеї розвитку. Ф. М. Достоєвський колись говорив, що без ідеї не може існувати жодна людина й жодна держава. Інтелігенція та й весь народ стурбовані ідейною порожнечою в суспільстві. Дотепер в Україні не сформовано легітимної системи цінностей, яка могла б стати основою чіткої державної стратегічної програми, зрозумілої для більшості людей. Натомість суспільний ідеологічний вакуум заповнили життєві пріоритети сумнівної моральної ваги - вже не тільки молодь, але й діти засвоїли, що красти, давати і брати хабара, жити нечесно - це не соромно, не ганебно. Відсутня ідеологічна складова й у багатьох політичних партій, що управляють нашим життям. Для простих людей мета і зміст їхньої діяльності в принципі незрозумілі й нецікаві. Чому? Тому що це по суті не партії, а групи фінансово-політичних еліт "під лідера". Виведіть, наприклад, Юлію Тимошенко з однойменного блоку - через півроку про цей блок ніхто не згадуватиме. Або: чим більш радикальні чи неадекватні вчинки здійснює та чи інша посадова особа, тим більшу емоцію вона викликати, тим більший, отже, інтерес. Разом із тим, людина сьогодні не знає напевне, що є моральним і правильним, як належить жити, а як ні. Тому будь-яка політична ексцентрика в нашому суспільстві завжди матиме певний відгук і певну (навіть велику) кількість прихильників і послідовників.

Наука. Загальновідомо, що у випадку, коли фінан-

сування науки складає 1 % від ВВП на рік, сама наука спроможна в кращому випадку на самовідтворення, підтримку наукового потенціалу. В Україні фактично фінансування науки знаходиться на рівні 0,5 % ВВП - це зона деградації. Два стовпи, на яких тримається ця сфера, - наукові кадри та наукові дослідження. За 18 років незалежності Україну покинула третина науковців у пошуках кращих умов існування й можливостей для наукової творчості. А багато з тих, хто залишився, втратили наукову кваліфікацію, оскільки не мали можливостей для подальшого розвитку: більшість науково-дослідних установ за ці роки закриті або скорочені, лабораторна база й основні фонди не оновлювалися з радянських часів. Престиж наукової праці, таким чином, зведено нанівець, а це означає, що не буде припливу якісних молодих кадрів. Що стосується наукових досліджень, то нові часи сформували нову потребу - замість фундаментальних, стали потрібними прикладні дослідження, які б давали нову технологію, нову якість або нову привабливу ідею. Методологія і методи подібних досліджень у СРСР значно поступалися за рівнем розробленості країнам Європи та Америки, отже, у колишніх республіках СРСР мав бути сформований новий науковий світогляд і принципово нова наукова база. Це, відповідно, колосальні кошти, які не можуть обернутися швидко, тобто не можуть бути інвестицією. Ті структури та окремі особи, які встигли за короткий час зосередити у своїх руках великі капітали й почали диктувати "правила гри" для цілої країни, вираховували, що примножити капітал можна швидше, якщо купити наукову розробку чи технологію за кордоном, а не вкладати кошти у вітчизняну наукову базу й у підготовку сучасних наукових кадрів.

Ситуацію можна виправити й навіть докорінно змінити, якщо на базі нинішніх відділень НАН України та університетів створити технопарки, що займуть проміжну нішу між вітчизняною економікою й наукою та візьмуть на себе функцію доведення лабораторних вітчизняних розробок до промислового рівня.

Виробництво. Наші промислові підприємства за часів СРСР найчастіше були певним ланцюгом виробництва, розташованого по всій території великої країни, або орієнтувалися на дешеву видобувну сировину. Отже, незалежна Україна отримала в спадок досить мало виробництв із повним технологічним циклом, а руйнування економічних зв'язків між колишніми республіками СРСР на перших етапах становлення незалежних країн зумовило або зупинку, або значне здорожчання виробництва. Економіка СРСР й України зокрема базувалася на видобувній галузі промисловості, яка для свого розвитку потребує значних капітальних вкладень. Багато промислових гігантів - заводів, шахт, рудників - збудовані за часів СРСР, і знос обладнання на них сягає 50-80 %, використовувані технології потребують значного вдосконалення, а отже, інвестицій. На жаль, закони ринкової економіки й незацікавленість керівництва України в її модернізації, а значить, і в довгостроковому стабільному розвитку зумовили ситуацію, коли вигідніше виробництво згорнути, а шахти чи рудники закрити, ніж зробити їх конкурентоспроможними на світовому ринку.

Сьогодні майбутнє за інноваційними технологіями, за інноваційним виробництвом, яке потребує зо-

середження не тільки матеріальних, але й інтелектуальних ресурсів. Україні вдалося зберегти окремі галузі такого виробництва, зокрема авіа- та машинобудування, хімічне виробництво тощо, і їх визнали навіть пріоритетними для розвитку. Разом із тим, багато стратегічних промислових об'єктів країни було продано, або приватизовано, гроші, отримані від продажу, використані на соціальне забезпечення населення, а стратегічним галузям і підгалузям промисловості не надано відповідного імпульсу для розвитку. **І сьогодні, щоб змінити ситуацію на краще, потрібні, по-перше, стратегічні плани розвитку держави, по-друге, надзусилля вищого керівництва, а також добра воля й розуміння народу України, що нам ніхто не допоможе, окрім нас самих, і що для того, щоб мати результат у майбутньому, треба передусім вкласти кошти у модернізацію виробництва, а не закривати соціальні дірки в бюджеті.**

Сільське господарство. Сільське господарство, яке традиційно надзвичайно важливе для нашої країни, також перебуває в глибокій системній кризі. Причиною цього є і неготовність сільгоспвиробників жити й працювати за новими ринковими законами, й ідеологічні труднощі, зумовлені тим, що за 70 років вони втратили відчуття власника землі, а швидка лібералізація земельного законодавства спричинила те, що земельними угіддями почали розпоряджатися в основному випадкові люди, які не бачили в сільському господарстві ресурсу для отримання швидкого прибутку. У результаті село як явище вже не відіграє значної ролі в соціально-економічному устрої держави, а люди, що там залишилися, це в основному пенсіонери й ті, хто не зміг закріпитися в місті, без перспектив роботи та повноцінного розвитку.

Житлово-комунальне господарство характеризується в нашій країні найбільшим рівнем зношеності ресурсів (70-80 %) і потребує першочергової й радикальної реконструкції. Якщо не знайти зараз коштів на його підтримку, країна постане перед загрозою реальної екологічної небезпеки та гуманітарної катастрофи. Остання буде пов'язана з масовим руйнуванням житлового фонду країни, який на 60 % складається з так званих "хрущовок" - збудованих нашвидкуруч у 50-70-х рр. ХХ ст. п'ятиповерхових будинків, які виконали вже свою соціальну функцію й зараз знаходяться в катастрофічному стані.

Стратегічні об'єкти національної ваги. Ми живемо в країні, де в базових галузях промисловості експлуатується 45 млн тонн несучих металевих конструкцій та більше 250 млн м³ залізобетону. Їх значна частина вичерпала свій ресурс міцності. Завершується термін безпечної експлуатації корпусів реакторів більшості АЕС. 14 % залізничних і 70 % автодорожніх мостів перебувають у незадовільному стані. На 17,2 тис. км водогінних мереж то в одному, то в іншому місці виникають масштабні аварії. Іржавіють системи магістральних газопроводів. Терміново потрібно обновили всю енергетичну систему країни. Устаткування електростанцій (котли, турбіни, генератори, трансформатори, ЛЕП), установлене в 1950-1960-х роках, давно вже застаріло морально і фізично.

Серйозну загрозу для національної безпеки країни становлять бідність, безробіття, соціальна несправедливість, корупція, злочинство та тіньова економіка.

Про бідність. За вимірами Заходу, стабільність у державі настає, якщо в її соціальній структурі 60-70 % займає "середній клас". В Україні ж близько 50 % громадян сьогодні змушені щодня вирішувати проблему фізичного виживання. Реальна заробітна плата скорочується. За підсумками 2008 р., близько 50 % працюючих одержували зарплату, нижчу за офіційно встановлений прожитковий мінімум. А в цілому, за оцінками західних фахівців, 86 % населення України живуть за межею бідності.

Про безробіття. Загрозливою назвали фахівці Міжнародної організації праці (МОП) при ООН ситуацію на ринку праці в Україні. За офіційними даними, країна має 4 % безробітних, фактично рівень безробіття, розрахований за різними міжнародними методиками, становить понад 20 %. До того ж мільйони людей працездатного віку виїхали за кордон і там, перебуваючи в безправному становищі, щодня ризикуючи своїм життям і здоров'ям, працюють на важких і небезпечних роботах. Ганьбою нації є також вивезення "живого товару" - наших жінок і дівчат - для роботи в борделях.

Західні фахівці підраховали, що кожний додатковий відсоток безробіття обертається для суспільства зростанням смертності на 2 %, збільшенням кількості самогубств - на 4,1 %, убивств - на 5,7 %, ув'язнених - на 4 %, психічно хворих - на 3,4 %.

Про бюрократизм. В Україні 5 млн 300 тис. бюрократів. Це 13 % населення країни, або 35 % усіх працюючих. Бюрократи потрібні. У всіх цивілізованих країнах вони становлять 1,5-2 %. Якщо більше, як у нас, то вони не сприяють, а гальмують розвиток суспільства. Тільки на одну їх зарплату в Україні витрачається близько 10 млрд грн, а є ще витрати на організаційну діяльність та соціальне забезпечення. Вони ж (бюрократи) є основними корупціонерами країни. Близько 90 млрд грн обертається сьогодні в ганебному механізмі хабарництва.

Про соціальну несправедливість. Ринкові перетворення в Україні, крім цілого ряду серйозних організаційно-політичних змін, передбачали, насамперед, і зміну форм власності. Метою такої зміни був пошук більш ефективного, ніж держава, власника. Але 18-літні реформи й передача загальнонародної форми власності в приватні руки показали, що ми не досягли бажаного результату. Приватний капітал у нашій країні працює неефективно. Більше того, він веде країну до деградації. Але найстрашнішим є те, що ми створили в Україні середовище жадливої соціальної несправедливості. Коефіцієнт розбіжності між найбагатшими і найбіднішими становить у нас 1000 до 1.

Досить жирні шматки державної власності колишні чиновники поклали у власну тарілку. Однак громадянська чомусь на це відповідно не реагує, свої негативні емоції на них не поширює, а навпаки, називає багатьох із них "шановними людьми". У рамках "директорської прихватування" заводи й галузі діставалися "шановним громадянам" безкоштовно. Причина такої "толерантності" - відсутність розвиненого громадянського суспільства.

Зараз у заслугу ринковій економіці ставлять наповнення магазинів товарами. Дійсно, це так. Але сьогодні середній українець значно менше споживає м'яса, риби, овочів, фруктів та інших продуктів, а побутові товари, техніку, меблі тощо багато людей використовують 20-30-літньої давності.

№ 2 (102) березень-квітень 2010 р.

Але найбільш несправедливим є розподіл додаткового продукту. Достатньо подивитися, як в середньому по країні розподіляється прибуток, що отримується приватними підприємствами, фірмами. Власники підприємств отримують 35-40 % прибутку, 30-35 % іде державі у вигляді податків, 10-15 % - це доходи менеджерів, 10-15 % дістається бюрократам-хабарникам, і тільки 5-6 % отримує робітник, який безпосередньо створює цей прибуток. До речі, у всіх високорозвинених державах із одного долара прибутку робітнику дістається 33 цента, тобто третина прибутку.

Про кадри. Усім відомий вислів "кадри вирішують усе". А яка в нас кадрова політика? Ніяка! Високі державні посади переважно обіймають випадкові люди без достатнього досвіду роботи, а іноді й узагалі некомпетентні й непрофесійні. Сьогодні нікого не дивує ситуація, коли президент спортивного клубу може стати губернатором або головою обласної ради. Сучасний принцип вибору керівника - це, на жаль, не професіоналізм, а наближеність до власника ресурсу, "кумівство". До того ж сама цінність і повага до посади державного керівника сьогодні в суспільстві теж сумнівна. Якщо Генеральним Прокурором країни призначається вранці одна людина, а ввечері інша, то це найперша ознака відсутності в нашій країні продуманої, серйозної, зваженої кадрової політики.

За всі роки незалежності вершиною піраміди системної кризи суспільства була криза влади. І зацікавлений у цьому був певний прошарок людей, які, користуючись законодавчим та організаційним хаосом, привласнювали загальнодержавну власність. Десь на початку 2000-х років експерти й аналітики заявили, що переділ власності в країні відбувся і невелика група найбагатших людей (близько 50 родин) підпорядкували собі 80 % власності країни. За логікою, далі потрібно було очікувати конструктивних змін в економіці - інвестицій у виробництво, у сільське господарство тощо, вибору й розвитку пріоритетних для країни сфер. Та ні. Маніпулюючи свідомістю мас та використовуючи для власних цілей політичні вибори, вони починають нову війну за вплив і за власність, яка триває вже близько десяти років. Обслуговувати цю війну беруться представники культури, освіти та науки. Позбавлені своїх основних занять, вони вдаються до запровадження й випробування новітніх соціальних технологій, науково обґрунтовують ті чи інші механізми державного устрою та управління, винаходять й опановують нові жанри маскультури, призначеної для примітивізації свідомості людей, маніпулювання нею.

Сьогодні в Україні маємо дві влади. Владу де-юре і де-факто. Влада де-юре - це вище керівництво країни, влада де-факто - губернатори, мери міст, голови райадміністрацій та ін. І найбагатший прошарок людей, як правило, зацікавлений у тому, щоб між цими двома владами існував конфлікт інтересів. Керівники "де-юре" в душі демократичної традиції стають "хлопчиками для биття" і постійним об'єктом критики. Вони до того ж суб'єкти відповідальності за соціально-економічний добробут населення. Але вирішення питань власності, приватизації підприємств, відведення землі тощо здійснюється в основному владою "де-факто" з дозволу, зрозуміло, основних власників ресурсів.

Цього літа довелося побувати в одному сільсько-

господарському районі Кіровоградської області. Провести дозвілля на природі й одночасно вирішити певні ділові питання зібралися бізнесмени, посадовці різного рангу, серед них - найбагатша людина району, голова райадміністрації, прокурор, суддя, начальник міліції, начальник податкової служби та ін. І треба було бачити, як уся ця керівна верхівка підлещувалася й догоджала найбагатшій людині району. Така поведінка ще раз підкреслює, що фактична влада на місцях належить багатим людям. Це спостерігається в районах, містах, областях та й у країні в цілому. Ми самі породили своїх доморощених троекурових (випадок із нардепом Лозинським), які підпорядкували собі не тільки керівників регіонів, але й міліцію, прокуратуру, суди та інші владні структури.

Дарма народні маси тішать себе тим, що від них залежить вибір депутатів усіх рівнів, насправді їх обирає капітал, а потім, ставши законодавцями та виконавцями, ці особи "відпрацьовують" послугу, приймаючи на користь власників бізнесу відповідні закони та усуваючи перепони на шляху примноження капіталу.

Але надбагаті люди - це не благо для будь-якої країни. Вони дестабілізують обстановку й розхиляють підвалини самої держави. *По-перше*, вони ослаблюють її політично, економічно, ідеологічно, культурно. Здебільшого людина прагне до великих грошей, а отримавши їх, намагається здобути славу, владу, увійти на скрижалі історії країни. Отже, претендує на національне лідерство. Якщо в одній країні кілька осіб з однаково надвеликим рівнем капіталу, який до того ж перевищує бюджет цієї країни, між ними розпочинається серйозне змагання за лідерство. Це дестабілізує обстановку, підриває основи самого державного устрою, оскільки в змагання виявляються залученими не тільки великі фінансові кошти, але й величезна кількість людей, а протистояння мас - це вже соціальний конфлікт, форми прояву якого передбачити важко, а керувати ним іноді неможливо.

По-друге, розпорошуються й нераціонально використовуються грошові ресурси країни. Тут ми маємо на увазі не тільки державні, але й приватні кошти. Чі б вони не були, вони мають працювати на країну, на її капіталізацію й використовуватися для блага всієї держави.

Приклади того, що приватний капітал далеко не завжди працює на благо країни й до того ж - раціонально, у нас досить поширені. Те, що багаті люди потопляють у розкошах, будують для себе палаци й задовольняють будь-які свої забаганки, - не головне, хоча простому народу це зовсім не подобається. Гірше, коли багатії здійснюють будівництво великих об'єктів, які не сприяють розвитку країни. Наприклад, великий український власник купує або будує великі об'єкти за рубежом. Яку користь він приносить своїми діями країні? Або, наприклад, наприкінці серпня 2009 року в м. Донецьку відкрито мегастадіон "Донбас-арена". Дійсно, перлина, краса, нове слово в технологіях будівництва спортивних споруд. Але що він дав для країни? Чи призупинилося від того вимирання українського народу, чи зменшена криза, чи підвищився рівень ВВП у країні, або тисячі безробітних знайшли собі роботу? Чи може це станеться в майбутньому?

Зараз серед найбагатших людей в Україні модно бути власником футбольного клубу, його президентом або спонсором. Рентабельність цих клубів мізерна, але витрати сягають сотень мільйонів доларів (утримання ста-

діонів, купівля знаменитих футболістів тощо). Природно, витрати покриваються за рахунок інших підприємств, якими володіє господар клубу, а це означає, що їх працівники недоотримують заробітну плату, зменшуються надходження в бюджет, пенсійний фонд тощо.

По-третє, формується стабільне й практично незнищенне корупційне середовище в країні. Корупція влаштовує багатих людей, вони самі сприяють її процвітанню. Хто може давати хабара? Той, у кого є гроші. У трудящих їх немає. Багатії ж мають на меті придбати якомога більше нерухомості й земельних ділянок за заниженими цінами, або посад для своїх людей (міністрів, прокурорів, суддів, податківців та ін.), або захопити природні ресурси для подальшого отримання прибутку. Найкоротший шлях до цього - "вирішити" питання із чиновником, який відповідає за розподіл державних ресурсів. І чим цінніший ресурс, тим, відповідно, більша ціна питання.

По-четверте, руйнується традиційна для суспільства система цінностей, яка тривалий час легітимувалася і охоронялася національною культурою, церквою та ідеологією. Ідеологія, зрозуміло, захищає ідею або мету певного суспільного прошарку, але ж загальні для всього людства моральні чесноти вона теж захищає і використовує для формування суспільної свідомості, оскільки саме мораль - фундамент стабільності будь-якого соціуму. Зараз же знівельовані саме моральні цінності, зокрема чесність, порядність, любов до Батьківщини, сім'я, дружба та інші. Натомість у всіх прошарках суспільства злодійство, корупція, насильство, розпуста й інші негативні явища, які руйнують суспільний порядок, отримують характеристику обов'язкових атрибутів демократії.

По-п'яте, поділ країни на надбагатих і дуже бідних людей створює серйозні антагоністичні протиріччя. Це бомба вповільненої дії, яка може вибухнути в будь-який час. "Помаранчева" революція в Україні - це перша спроба розв'язати конфліктну ситуацію революційним шляхом. Але тоді було протистояння між мільйонерами та мільярдами, і вони змогли якось домовитися й уникнути тим самим катастрофічних наслідків. Але якщо конфлікт спалахне між дуже багатими й дуже бідними, тоді великої крові не уникнути, а наслідки для країни можуть бути непередбаченими.

Україна зараз нагадує в мініатюрі ряд великих і сильних імперій - Київську Русь, Римську, Візантійську імперії - часів їхнього занепаду й загибелі. Розквіт і процвітання цих імперій пов'язані із сильною централізованою владою. Але коли стали багатіти васали (піддані) імператорів, державна скарбниця почала спустошуватися, а імперії ослабли. Багато намісників стали претендувати на корону імперії, що

спричиняло боротьбу за владу, протистояння аж до військових конфліктів. У результаті цілі держави відокремлювалися від імперії. Внутрішніми зрадами, війнами, дезорганізацією та загальним ослабленням імперій користувалися зовнішні вороги. Так, у 1453 році було вбито останнього візантійського імператора, а Константинополь, столиця колись могутньої імперії, був захоплений турками на чолі з 21-річним Султаном VI. Він був дуже здивований, що така потужна й багата імперія не могла утримувати військо. Але виявилось, в скарбниці не було грошей, а всі ресурси імперії зосередилися в руках найбагатших людей. Коли Султан VI запросив найзаможніших людей імперії і поцікавився, чому вони не забезпечили фінансами оборону країни, ті відповіли, що очікували на нього і своїми капіталами готові поділитися з ним. Це великому Султану підійшло. Він забрав у них всі капітали, замки, землі та інші багатства, а їх самих та їхні родини стратив.

Україна зараз теж наполегливо запрошує до себе різних іноземців, а свою армію практично припинила фінансувати. За словами начальника Генштабу - Головнокомандувача Збройних сил України генерала армії Сергія Кириченка, армія вже практично не здатна виконувати бойові задачі, оскільки майже вичерпала наявний ресурс для забезпечення своїх потреб й ефективного виконання завдань.

Важко й гірко усвідомлювати, що мене декілька десятків років, і не буде держави Україна, самоліквідується й українська нація. За розрахунками експертів ООН, населення світу до 2025 року збільшиться на 1 млрд, і це відбудеться за рахунок країн, що розвиваються, тоді як у розвинених країнах збільшення буде меншим, ніж на 15 млн. Випадки поступового поглинання країн, подібних до України, афро-азійськими народами, уже реальність.

Доводиться тільки дивуватися, як можна країну з найсприятливішими умовами для перспективного розвитку (прекрасні родючі землі, 7 місце у світі за вмістом корисних копалин, працюючий і талановитий народ) довести до самознищення. Й основною причиною є українські олігархічні угруповання, які от уже 18 років ніяк не можуть домовитися між собою, хто має управляти країною. А в Україні, на жаль, зараз немає ані партії, ані лідера, які б змогли призупинити вимирання нації, визначити основні (стратегічні) напрямки майбутнього розвитку країни.

Історія становлення й занепаду світових імперій наших українських можновладців, схоже, нічого не навчила.

Іноді науковці, які звикли до сухої мови цифр і безпристрасності логічних доказів, можуть висловлюватися емоційно, коли вважають, що аргументи не діють. Міркування й роздуми про сучасну Україну, наведені в цьому нарисі, не містять наукової новизни, але системно й послідовно висвітлюють кризові моменти всіх сфер суспільного життя країни. Можливо, хтось має відповіді на питання, порушені тут, а хтось має навіть науково обґрунтовані відповіді. Дуже вже хочеться вірити, що Україна не вимирає, що перспектива в неї все ж є, а її люди ("працюючий і талановитий народ", як говорять самі автори), нарешті знайдуть шлях, який веде якомога далі від прірви.

Зі свого боку всі вагомий й обґрунтовані відгуки на статтю М. Г. Білопольського та В. Волошина зобов'язуємося вміщувати на сторінках нашого журналу.

Редакція

© М. Білопольський, В. Волошин
Надійшла до редакції 02.04.2010

№ 2 (102) березень-квітень 2010 р.